

Munka helyett édes a pihenés

„A tudósoknál és a művészeknél is többet tud a Párt”

Kő András

„Éljen korunk legyőzhetetlen eszméje, a marxizmus–leninizmus”
– nem is olyan régen még ezt hirdették transzparenszek május 1-én. **Eörsi István** akkoriban ekképpen énekelt Marxról: „Jó apa, nagyszerű barát, / szerető férj, melegszívű ember, / szikrázó elme, ki művészetekkel / is színig telve szórta sugarát.”

A történet a hetvenes évek elejéhez fűződik. A televízió egyenes adásban közvetítette a Hősök teréről a május elsejei felvonulást. A riporter egymás után szólaltatta meg a különböző társadalmi osztályok képviselőit, akik elmondták: honnan érkeztek és mennyire tetszik nekik, amit látnak. A megszólalók kérhettek is valamilyen műsorszámot, amelyet aztán lejátszottak a stúdióból. A riporter egy idős parasztembertől azt tudakolta: tetszenek-e neki a lovak, amelyek éppen a főtribün előtt masíroztak. A bácsi megtekerte a bajuszát, és keresetlen szavakkal a következőt válaszolta:

– Tetszenek, tetszenek, de megvallom őszintén, Horthy idejében szebbek voltak!

A szerkesztőknek alighanem elállt a lélegzetük, mert a következő pillanatban – a riporter kommentárja nélkül – elvették a képet és a hangot a térről, hogy aztán jelentést írjanak a történetekről. Hiába, veszélyes dolog volt a pártállami időkben az őszinteség.

Hollós Korvin Lajos ekképpen kezdte versét az ötvenes években, amelyet az ünnep szült: „Pattantsd ki piros szirmodat / napok virága te, / zsendülj fel bimbós virradat, / leheld szét illatod, szabad / szép május elseje!”

Milyen könnyen leíratott, kimondatott a szabadság szó, miközben az ország állampolgára nem volt szabad.

* * *

Május elseje a munka ünnepe volt. A szótárak tele vannak a munkához fűződő közhelyekkel. Lássuk csak:

A munka megvár, nem szalad el. – Nem azért élünk, hogy dolgozzunk, hanem azért dolgozunk, hogy éljünk. Kis munkát kis ívben, nagy munkát nagy ívben kerülni kell. Dolgozz keveset, nem ér baleset. A munkát nem szabad elsietni. Bele kell adni a belevalót. Nem lóverseny ez, hogy elkapkodjuk. – Lassú munkához idő kell. Elmúltak azok az idők, amikor a munka becsület és dicsőség dolga volt: ma meg is kell fizetni.

(Idetartozónak érzem Puskás Öcsi állítólagos mondását: „Kis pénz, kis foci; nagy pénz, nagy foci.”) Fájdalom, mellékfoglalkozásom is van. Amíg

itt csak fizetgetnek, addig mi is csak dolgoztatunk. – A munka nemesít, de nálunk nincs szükség nemesekre. Úgy álljunk a munkához, hogy mások is hozzáférjenek. Csak úgy dolgozzunk, hogy a ruha ne gyűrődjön. – Munka helyett édes a pihenés. Stb.

* * *

Feleki László írta népszerű aforizma gyűjteményében: „Vajon dolgozik-e a csillag, amikor pontosan, szépen megy az égen?”

* * *

Sok május elsejei felvonuláson olvashattuk a következő szöveget a transzparensen: „Éljen a párt!” Zelk Zoltán írta Öt év című versében: „A Csillag-börtön / odvas, rossz zugában / s mégis, a munkásosztály mellkasában / vert, dobogott akkor a Párt szíve! ...” Vagy Kuczka Péter soraiban (Mi vagyunk) is rátalálunk a párt dicsőítésére: „A tudósoknál és a művészeknél / is többet tud a Párt. / Az ácsoknál és a kőműveseknél / jobban épít a Párt. / Erősebb és sodróbb a nagy vizeknél, / mert mi vagyunk a Párt.”

Egy másik sztereotip felvonulási jelszó volt: „Éljen a béke”, avagy: „Békét, biztonságot a világnak!” „Munkánk nyomán kalászbba szökken / az ország, mint a búza, mák, / s ezt védik, most már egyre többen, / kik védik Kínát, Indiát, – / hatalmas hullámmal a béke / édig emelhet, nagyvilág!” (Aczél Tamás: A néppel és a Párttal)

Azzal is elbíbelődtünk, hogy „Éljen korunk legyőzhetetlen eszméje, a marxizmus–leninizmus”. **Eörsi István** ekképpen énekelt Marxról: „Jó apa, nagyszerű barát, / szerető férj, melegszívű ember, / szikrázó elme, ki művészetekkel / is színig telve szórta sugarát.” Paul Johnson Értelmiségiek című könyvében írja Marxról: „... könnyelműségét és a munkától való viszolygását leginkább a családja szenvedte meg, és elsősorban a felesége... Akárcsak Rousseau, ő is összeveszett a legtöbb barátjával és jótevőjével, különösen ha tanácsot adtak neki.”

* * *

„Előre az ötéves terv sikeres befejezéséért!” – olvashattuk az újabb május elsejei szlogent. Pál Imre pedig ekképpen énekelt: „Majd ha tervünk valóságra válva / Dolgozóknak jó létet ad, / Béke jó, s egy szebb, új világ.”

Ami pedig a verseket illeti: „És nincs szebb, mint ha teljesül, / miért a vágyó lelkesül, / Terv nélkül semmi sem terem: / az almamag sem tervtelen.” (Devecseri Gábor: Terv) Másutt pedig: „Nem nehéz már magunkban bízunk, / ha megbízik bennünk a Párt, / Elvtársak! / fel, jó tágra nyissuk / az Ötéves Terv kapuját.” (Somlyó György: Az Ötéves Terv

elé)

* * *

Az 1950-es években közel jártunk ahhoz, hogy meghaljon a pesti vicc, sőt meghaljon – unalmában – az egyetlen megmaradt pesti vicclap olvasója is. A Ludas Matyit ezekben az években kezdték „komor vicclapnak” nevezni. Nem alaptalanul. A jó vicceket ekkor inkább suttogva terjesztették, amelyek messze elkerülték a nyomdát. Például a következő:

– Május elseje a kikelet és a hazaszeretet ünnepe – mondták a kávéházban. – Mindenkinek kikelet vonulni, de mindenki hazaszeretet volna menni.

Társalgás révén terjedt a következő vicc is:

– Hol áll ma a kapitalizmus, elvtársak?

– A szakadék szélén!

– Nagyon helyes! És a szocializmus?

– Az máris egy lépéssel előtte áll!

„Éljen és erősödjék a szocialista világrendszer egysége!” – hangzott a május elsejei a jelszó.

Hárman ültek a kocsmában a felvonulás után. Egyszer csak az egyik nagyot köpött a padlóra. A második felháborodottan utasította rendre:

– Pfuj!

Megszólalt a harmadik:

– Ne politizáljunk, elvtársak!

* * *

A rádió egy időben beolvasta a május elsejei jelszavakat. Az egyik így hangzott: „Fiatalok, hódítsátok meg a levegőt!” A bemondó azonban bakizott, és ezt mondta: „Fiatalok, hódítsátok meg a lepedőt!”

A május elsejei felvonulások egyébként anno mindig színpompásak voltak, az emberek hosszú, tömött sorokban haladtak el a párt és az állam vezetői előtt. Ezen a napon a felvonulók hitet tettek valami mellett, és a látvány erőt sugárzott.

A lapok erről adtak tudósítást.